

СТАТТЯ НОМЕРА

ЮРИДИЧНІ НАУКИ

УДК 340.0(477)

В. О. РУМ'ЯНЦЕВ,

доктор юридичних наук, професор,

член-кореспондент Національної академії правових наук України,

професор кафедри історії держави і права України та зарубіжних країн

Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого (м. Харків);

ORCID: <http://orcid.org/0000-0003-3704-3293>

2017 – Рік Української революції
1917–1921 років

ФОРМУВАННЯ ПРЕДСТАВНИЦЬКОГО СКЛАДУ ЦЕНТРАЛЬНОЇ РАДИ

Проаналізовано порядок формування Центральної Ради, розкрито засоби забезпечення в її складі територіального представництва та представництва політичних партій і громадських організацій. У контексті виявлення Центральною Радою волі українського народу досліджено соціальний стан, національну приналежність і партійний склад її членів. Зроблено висновок, що Центральна Рада поступово перетворилася в революційний парламент України.

Ключові слова: *Центральна Рада; порядок формування; представницький характер; соціальний, національний, партійний склад.*

Rumyantsev, V.A. (2017), "Formation of the representative composition of the Central Rada" ["Formuvannia predstavnytskoho skladu Tsentralnoi Rady"], *Pravo i Bezpeka*, No. 1, pp. 6–12.

Постановка проблеми. Утворена як український громадсько-політичний центр, українська Центральна Рада визначила своїм основним завданням національно-державне відродження України. Стратегія і тактика його реалізації вимагала перетворення Центральної Ради на революційний парламент, для чого потрібно було розширити її представницький склад, провести відповідну реорганізацію внутрішньої структури та допоміжного апарату (президії, комісії, друкованого органу), сформувати партійні фракції та визначити регламент роботи.

Дослідження порядку формування Центральної ради як одного з головних осередків Української революції 1917–1921 років, її соціального, національного, партійного складу є **метою** цієї статті.

Виклад основного матеріалу. Реалізація такого важливого завдання установчого характеру, як відродження української державності, могла бути здійснена лише представницьким органом, який би виражав волю всього народу і мав достатньо організаційних і правових ресурсів.

Основне завдання Центральної Ради в царині державотворення було сформульоване М. Грушевським ще на початку її діяльності. Він висловився не за пасивне чекання поступок Україні з боку російського уряду, а за активну боротьбу за її автономію у складі онов-

леної федеративної Російської республіки. Це вимагало зміни статусу Центральної Ради, а саме перетворення її з київської міської громадсько-політичної організації на всеукраїнський громадсько-політичний орган, який би представляв і виражав інтереси українського народу, передусім у питанні державотворення.

Організаційним засобом перетворення Центральної Ради на представницький орган було скликання Українського національного конгресу. «... Щоб надати Центральній Раді характер справжнього представництва всього організованого українського народу, рішено якомога скоріше скликати з'їзд представників організованої української людності цілої України», – наголошував М. Грушевський [1, с. 7].

Справа полягала в тому, щоб широкопредставницький характер Українського національного конгресу певною мірою передати новообраній Центральній Раді. У такому ракурсі питання ставилося ще напередодні скликання конгресу. 26 березня 1917 р. на підготовчій нараді щодо скликання конгресу було вирішено комплектувати склад конгресу за таким представництвом: від Київської, Полтавської, Подільської, Херсонської, Катеринославської, Волинської та Харківської губерній – по 4 представники, від Гаврії та Чернігівської губернії – по 3 представники, від міст Одеси,

Харкова та Катеринослава – по 2 представники. Територіальне представництво мало доповнюватися депутатами, обраними від різних верств населення та партій: від робітників, селян, кооператорів, студентства, союзу українських автономістів-федералістів – по 5 представників, від соціал-демократів – 4 представники, від радикальних демократів і соціалістів-революціонерів – по 3 представники, від соціалістів-самостійників, військових і флотських комітетів – по 1 представнику, від київських військових організацій – 8 представників, від наукового товариства й українського духовенства – по 1 представнику, від просвітніх і професійних організацій Києва – 10 представників.

Можливість обирати до Центральної Ради своїх представників отримали території, де етнічні українці склали значну частку населення. По 3 місця одержали українські громади Кубані та Холмщини, по 2 – українські громади Бессарабської і Чорноморської губерній, Воронежчини, Донеччини, міст Петрограда та Москви, по 1 – українські громади Ставропольської, Курської, Мінської, Гродненської губерній [2, с. 22–23].

Ідея скликати Український національний конгрес виявилася надзвичайно вчасною та продуктивною. Річ у тім, що громадсько-політичний український рух навесні 1917 р. набрав неочікуваного для багатьох розмаху. Ідеї національно-державного відродження у формі автономії України, її соціального оновлення протягом багатьох десятиліть залишалися мрією порівняно вузького кола української інтелігенції, а з падінням самодержавства ці ідеї швидко охопили широкі маси суспільства. Конгрес мав об'єднати доволі роздрібнені, часто спорадичні та спонтанні сили в єдиний рух під єдиним керівництвом. Тому пропозиція знайшла підтримку української громадськості. На адресу конгресу надійшло понад 350 вітальних телеграм і листів від організацій, громад, гуртків, з'їздів селян, солдатів та офіцерів, учителів й учнів [3, с. 4]. Величезним піднесенням ознаменувався початок роботи конгресу. «Зал купецького зібрання переповнений, – писала «Киевская мысль» 7 квітня 1917р., – море голів, і від краю до краю котяться хвилі мелодійної української мови. Партер заповнюють делегати, кількість яких перебільшила тисячу чоловік» [4, с. 59–63]. Історичні джерела розходяться у визначенні точної кількості делегатів конгресу. Деякі нараховують 700 учасників, інші – 900 і навіть 1500 учасників. Дві останні цифри здаються перебільшеними, можливо, вони враховували делегатів із дорадчим голосом і гостей з'їзду, адже у

виборах голови Центральної Ради 8 квітня 1917 р. взяли участь 593 особи.

Одним із центральних питань порядку денного конгресу було надання нового, представницького статусу Центральній Раді шляхом переобрання її складу. Близько половини (60 місць) її членів обиралися за територіальним принципом від губерній і великих українських громад за межами України. 20 місць відводилися київським громадським, військовим, професійним і науково-освітнім організаціям, чим підкреслювалася особлива роль київської інтелігенції у створенні Ради, адже такі міста, як Катеринослав, Одеса, Харків, Москва та Петроград, отримали лише по 2 місця. По 5 мандатів дісталось робітничим, селянським, студентським і кооперативним організаціям, партійне представництво визначалося в 1–5 місць. Загальна чисельність нового складу Ради орієнтовно складала 100–150 членів, обрано на конгресі було 118 [4, с. 63–65]. І хоча конгрес дещо відхилився від попередньої схеми, це не слід вважати порушенням загальнодемократичних принципів комплектування Центральної Ради в цілому [2, с. 25], оскільки у її новообраному складі було забезпечено як територіальне представництво від усіх етнічно українських губерній, так і представництво провідних суспільно-політичних рухів в Україні того часу. Водночас слід зазначити, що порядок виборів мав суттєві недоліки. Якщо вибори від територій мали певну систему, то вибори від громадських і партійних організацій слабо піддаються якомусь логічному осмисленню. Із розробленої схеми абсолютно незрозуміло, на яких підставах ті чи інші репрезентанти отримали саме таку кількість місць у Раді. Уже на конгресі висловлювалися думки про необхідність збільшення норм представництва для студентів, жіночих організацій, промисловців і духовенства [4, с. 10]. Це свідчить про те, що ні політична, ні соціальна структури національного руху в Україні на момент скликання конгресу повною мірою не визначилися.

Проведення Українського національного конгресу та переобрання на ньому на принципово нових засадах складу Центральної Ради дозволяє з упевненістю говорити, що перший крок у відродженні української державності було зроблено – Центральна Рада зі скромного зібрання невеликої групи українських інтелігентів стала представницьким органом українського народу, своєрідним революційним парламентом, який, віддзеркалюючи настрої значної частини населення України, висував вимогу надання їй автономії. У своїх спогадах

В. Винниченко відзначав: «Конгрес був першим кроком відродження нації по шляху державності. Будучи одночасно сильним організуючим і агітаційним засобом, він став першим, підготовчим етапом у творенні як ідеї української державності, так і в частковому переведенні її в життя. А саме: конгрес, як повновласний орган національної волі, офіційно передав усю свою повновасть вибраному з себе органу: новій Центральній Раді. З цього моменту Центральна Рада стала дійсно, представницьким, законним (по законам революційного часу) органом усієї української демократії. Всі виступи її надалі мали вже характер правний, оскільки, розуміється, право української соборної демократії поважалося кимнебудь, крім самого українства» [5, с. 93–94].

На цьому процес розширення складу Центральної Ради та надання їй представницького характеру не завершився. Український національний конгрес дав Раді право кооптувати до свого складу нових членів, яке було деталізовано в «Наказі Українській Центральній Раді», затверджену 23 квітня 1917 р. [4, с. 71–73]. Центральна Рада широко ним користувалася та, як наслідок, навесні-влітку 1917 р. її роль як представницького органу та центру всього політичного та правового життя в Україні стрімко підвищується.

За ініціативи та за безпосередньої участі Центральної Ради протягом травня-липня 1917 р. в Києві відбулися всеукраїнські селянський, два військові та робітничий з'їзди. Всі вони висловили повну підтримку політиці Центральної Ради, обрали Всеукраїнські ради військових, селянських та робітничих депутатів. Центральна Рада кооптувала ці ради, як і Всеукраїнський Генеральний військовий комітет, до числа своїх членів. Зазначені поповнення втілилися в життя рішення п'ятих загальних зборів, відповідно до яких відбулася реорганізація складу Ради, кількість її членів визначалася 588 мандатами [4, с. 138–142]. Саме підтримка українського народу, вираження його волі та інтересів зробило так, що влітку 1917 р. в Україні не існувало сили, яка могла б скласти серйозну політичну альтернативу Центральній Раді. Це змушені були визнати і Тимчасовий уряд, і неукраїнська революційна демократія України. Остання відмовилася від тактики протистояння українському національно-визвольному рухові та погодилася ввійти до складу Центральної Ради після домовленостей, досягнутих влітку 1917 р. в Києві між Тимчасовим урядом і Центральною Радою та закріплених II Універсалом. Представникам національних меншин було надано право обра-

ти 202 дійсні члени Ради та 51 кандидата [4, с. 207–208]. Це було останнє масове поповнення складу Центральної Ради [4, с. 10]. Воно засвідчило досягнення порозуміння між українською демократією та неукраїнськими революційними демократичними колами, а головне – ця акція перетворювала Центральну Раду з органу суто національного на Тимчасовий крайовий парламент [1, с. 29], тобто у справжній центр політико-правового життя в Україні.

За даними мандатної комісії VI Загальних зборів, розрахунковий склад Центральної Ради становив 798 мандатів. Віднині головним стало вважатися представництво Рад селянських (212 мандатів), військових (132 мандати) і робітничих (100 мандатів) депутатів, а також Генерального військового комітету (27 мандатів). Територіальне представництво від губерній, великих міст та українських громад за межами України залишалося без змін (81 мандат), решта мандатів розподілилася між українськими, російськими, польськими та єврейськими політичними партіями та громадськими організаціями. Далеко не всі з цих мандатів були використані, тому список реальних членів Центральної Ради виглядає коротшим. Мандатною комісією VI Загальних зборів було зафіксовано 639 дійсних членів Ради та 4 делегати з вирішальним голосом [4, с. 233–241].

Всі ці заходи сприяли розширенню складу Центральної Ради, надавали їй більш представницького характеру. Однак слід зазначити, що Центральна Рада так і не була обрана на основі загального виборчого права, яке єдине могло засвідчити її абсолютну легітимність у вирішенні таких важливих питань, як зміна форми державного устрою та проголошення автономії України. Це добре усвідомлювали керівники Ради. Уже влітку 1917 р. в Раді розпочалася робота щодо проведення територіального з'їзду, було створено відповідну комісію, але з'їзд так і не відбувся, оскільки восени виникла ідея провести Всеукраїнські Установчі збори. У тому, що Центральна Рада не була обрана загальним волевиявленням українського народу, М. Грушевський вбачав її певну слабкість. У своїх спогадах він скаржився, що не судилося «перейти до представництва, вибраного загальним голосуванням» [6, с. 123]. Цей факт використовував свого часу Тимчасовий уряд, відмовляючи Центральній Раді у представництві інтересів України.

Відзначаючи величезну роль Українського національного конгресу в об'єднанні українських сил і підтримці ідеї української автономії, подальших кроків щодо вдосконалення

представницького складу Центральної Ради, в Україні не були проведені загальні вибори, тому мандати делегатів конгресу й обраної ним Центральної Ради не ґрунтувалися на загально визнаних демократичних засадах. Саме це непроведення загальних виборів було ахіллевою п'ятою Центральної Ради у процесі відродження української державності [7, с. 76].

Дійсно, в тих умовах Центральна Рада обрала варіант поповнення свого складу представниками від різних форумів українського народу, а не пішла шляхом проведення загальних виборів. Сьогодні важко з абсолютною впевненістю визначити, чому вона обрала саме такий варіант. Деякі дослідники називають дві основні причини, що стояли на заваді проведення виборів. По-перше, проведення загальних виборів на той час було політичною і технічною утопією [8, с. 95]. По-друге, певну роль відіграли міркування лідерів Центральної Ради, які не хотіли ризикувати, «перевіряючи» в такий спосіб свій авторитет серед широких верств досить неоднорідного населення України [8, с. 95–96]. «Українські соціалістичні партії і фракції, з яких рекретувалась Центральна Рада, передбачаючи неприхильний для себе наслідок загальних виборів, відсували цю важливу справу з дня на день, і такі вибори не відбулися. Це була непростима помилка Центральної Ради, що стала зародком майбутньої катастрофи відновленої Української держави» [7, с. 76].

Визнаючи за такими міркуваннями право на існування, нам, однак, важко з ними погодитися. По-перше, непереконливим є твердження про неможливість проведення виборів улітку 1917 р., оскільки, вибори в Російській Установчій збори відбулися восени 1917 р., коли розпад і анархія в державі значно поглибилися порівняно з весною-літом того ж року. По-друге, Центральна Рада ніколи не зрікалася, а, навпаки, відстоювала ідею скликання Українських Установчих зборів на засадах загального та рівного виборчого права. По-третє, навесні-влітку 1917 р. Центральна Рада досягла апогею свого авторитету і впливу на українське суспільство, тому, скоріш за все, в цей час вона одержала б переконливу підтримку виборців. Насправді справа полягала в тому, що переважна більшість членів Центральної Ради, її провід обстоювали федеративні засади побудови держави, визнавали за установчими зборами Російської держави право «установлення автономного ладу в національних територіях і федеративного устрою в Російській республіці, так само як і самої сеї республіки» [1, с. 100]. Тому проведення виборів у власний вищий державний орган ішло

б у розріз із цим положенням. Доказом може слугувати відстоювання Центральною Радою ідеї федерації у трьох її перших універсалах. Але це міркування сьогодення, а в тих умовах проведення Українського національного конгресу й обрання на ньому нового складу Центральної Ради означало, що організаційний період українського національно-державного відродження закінчився, починалася боротьба за втілення вимоги української автономії в життя.

У сенсі представницького характеру Центральної Ради та репрезентації волі українського народу незаперечний інтерес становить її національний, соціальний і партійний склад. За неповними даними на сьогодні відомо, що українцям належали 75 % мандатів, решта – національним меншинам. Молдавани отримали 4 місця, німці й татари – по 3, білоруси, чехи та греки – по 1 місцю, однак вони так і не скористалися своїм правом і представників до Ради не направили. Складніше визначити розподіл мандатів між росіянами, поляками та євреями, оскільки представництво в Центральній Раді надавалося їм не суто за національною ознакою, а через квоти партійних і громадських організацій. У підсумку росіяни мали понад 14 % усіх місць, євреї – близько 6 %, поляки – 2,5 % [4, с. 12].

Центральна Рада й надалі проводила роботу щодо розширення свого складу та надання більш ефективних форм діяльності представникам різних соціальних і національних груп. Саме з цим був пов'язаний поділ представників національних меншин на дійсних членів і кандидатів. Останні входили до складу Ради з дорадчим голосом і становили резерв, з якого мало поповнюватися представництво національних меншин із зростанням кількості українців у Центральній Раді. Так, мандатна комісія запропонувала VII-м Загальним зборам увести до складу Центральної Ради по одному представнику від білорусів і чехословаків із чехословацької частини, яка в жовтні-листопаді 1917 р. перебувала в Києві. На тих же загальних зборах Морська генеральна рада, у складі 20 осіб, була включена до складу Центральної Ради й отримала одне місце в Малій раді. 21 листопада 1917 р. Київська об'єднана рада робітничих та солдатських депутатів на знак підтримки Центральної Ради делегувала до її складу чотирьох представників.

12 грудня 1917 р., відкриваючи VIII Загальні збори, М. Грушевський запропонував поповнити Раду на правах членів із дорадчим голосом усіма обраними в Україні членами Всеросійських Установчих зборів.

Із первісного складу Центральної Ради (118 чоловік), обраного Українським національним конгресом, не менше 100 були представниками інтелігенції. Після завершення формування складу Ради 471 мандатом із 798 мандатів володіли Всеукраїнські ради військових, селянських та робітничих депутатів. Однак складно розібратися, представники яких соціальних груп реально стояли за цими мандатами. Першою до складу Центральної Ради увійшла Всеукраїнська рада селянських депутатів, якій належали 212 мандатів, проте на Всеукраїнському селянському з'їзді було обрано лише 134 депутати від повітів [9, с. 30–34]. Імовірно, більшою частиною були бідні селяни, які склали соціальну базу Селянської спілки. Персонально про них мало відомо, помітної ролі в діяльності Центральної Ради вони не відіграли. Керівництво Радою селянських депутатів здійснював Центральний комітет Селянської спілки, серед членів якого були відомі діячі УСДРП та УПСР В. Винниченко, Б. Мартос, А. Лівницький, М. Ковалевський, П. Христюк, А. Степаненко, М. Стасюк. Цікаво, що значну кількість мандатів Рада селянських депутатів так і не використала. До селян можна віднести також значну частину делегатів Всеукраїнської військової ради, принаймні солдатів, матросів, унтер-офіцерів, прапорщиків (із 132 обраних членів Ради 60 % склали солдати, 40 % – офіцери). Серед членів Українського генерального військового комітету були лише 2 солдати й один матрос, решта або військові спеціалісти (офіцери), або партійна інтелігенція (В. Винниченко, С. Петлюра, М. Полозів, М. Міхновський) [10, с. 44]. Реально в роботі Центральної Ради брали участь лише 100 членів Ради військових депутатів, решта повернулася до своїх частин і втратила зв'язок із Києвом.

Діяльність Всеукраїнського робітничого з'їзду дає змогу лише фрагментарно охарактеризувати його представників у Центральній Раді. Відомо, що з'їзд був не численним, 300 його делегатів репрезентували близько 40 тис. робітників, переважно сільськогосподарський пролетаріат. Звичайно, це була лише незначна частина від 3,5 млн робітників України. З'їзд проходив під керівництвом українських соціал-демократів. На виборах Всеукраїнської ради робітничих депутатів спалахнула гостра полеміка між українськими соціал-демократами та есерами, які вимагали пропорційного представництва в Раді. У результаті досягнутого компромісу було вирішено, що із 100 членів Всеукраїнської ради робітничих депутатів 75 будуть обрані за територіальним принципом, а 25 –

персонально, при цьому 70 місць надавалося членам УСДРП, а 30 – УПСР [11, с. 38]. До виконавчого комітету Ради увійшли провідні діячі УСДРП та УПСР. До складу Малої ради обрали І. Маєвського, М. Порша, В. Довженка. Отже, якщо в самій Раді робітничих депутатів і у виконкомі було кілька робітників, то в Малій раді їхні інтереси представляли відповідно лікар, видавець, кооператор та інженер-технолог [11, с. 39]. Навіть один із лідерів УСДРП, В. Винниченко, визнавав, що ці з'їзди були використані українською партійною демократією для зміцнення своїх позицій у Центральній Раді [12, с. 218].

Формально партії мали порівняно незначне представництво в Центральній Раді. Під час формування її складу Українським національним конгресом Союз автономістів-федералістів (пізніше УПСФ) отримав 5 мандатів, УСДРП – 4 мандати, УСДРП та УПСР – по 3 мандати, самостійники – 1 мандат. Відповідно до постанови V Загальних зборів від 28 червня 1917 р. про реорганізацію Центральної Ради партійні квоти майже не змінилися: УСДРП, УПСР, УПСФ, трудовики мали по 5 мандатів. Однак реально перші три партії мали значно більшу кількість мандатів завдяки своїм членам, проведеним до Центральної Ради через селянський, військовий, робітничий з'їзди та територіальне представництво. Загалом саме «українські політичні партії, переважно соціалістичні» визначили характер діяльності Центральної Ради [12, с. 79], тим більше, що її фракції утворювалися за партійним принципом.

Із розвитком революції, загостренням політичної й економічної ситуації після входження у Центральну Раду неукраїнських політичних партій про коаліцію вже не йшлося. Київські більшовики не приховували, що вони вступили до Ради лише з метою її підриву зсередини. У січні 1918 р. подібну акцію намагалася здійснити група лівих українських есерів.

Із протоколів і звітів про хід загальних зборів Центральної Ради можна зрозуміти, в якій гострій міжпартійній боротьбі вони відбувалися. А відсутність вичерпних документальних даних щодо партійного складу Центральної Ради змушує скласти про неї певне уявлення на підставі окремих документів і спогадів. Так, Гольденвейзер пише: «Депутати-українці поділялися на три значні фракції: українські есери, українські есдеки та соціалісти-федералісти. Українські есери були самою сильною партією в Раді; до них під кінець приєднався і Грушевський, який довго залишався безпартійним. Але разом з тим ця фракція була найбільш бідною

на людей; навіть у прем'єри вона не могла висунути нікого яскравішого, ніж Голубович. Українські соціал-демократи, до яких належали Винниченко, Петлюра, Ткаченко, Порш та інші, були мало чисельними, але незрівнянно більш значний персональний склад цієї фракції дещо згладжував чисельну перевагу есерів. Нарешті соціалісти-федералісти репрезентували найпоміркованіший і найкультурніший елемент української громадськості. Лідером цієї партії був шанований всіма літератор С. Єфремов, її газету («Нова Рада») редагував А. Ніковський. Як найпоміркованіша націоналістична група, соціалісти-федералісти жили порівняно у злагоді з представниками «меншин». ... Найворожішою до українців, хронічно опозиційною партією були російські есери, яких репрезентував у Раді енергійний і здібний О. М. Зарубін. Меншовики з М. С. Балабановим на чолі також трималися незалежно, а іноді і мужньо. Рафес, який представляв «Бунд», говорив і орудував більше всіх; ... він був у цей час у полосі опозиції до українців, які досить побоювалися його гострого язика. Інші єврейські партії були представлені досить слабо» [13, с. 31].

Отже, найбільше представництво в Раді мали фракції партій українських есерів та еседеків. Протягом усього існування Центральної Ради вони задавали тон її діяльності, контролювали всі структури, починаючи від президії, Малої ради, Генерального секретаріату та закінчуючи

окремими комісіями. Як відзначив той же Гольденвейзер, політичний досвід лідерів українських соціал-демократів дав їм змогу протягом 1917 р. відігравати головну роль в есеро-еседеківському тандемі. М. Порш на переговорах із Й. Сталіним у листопаді 1917 р. назвав себе представником «партії, яка займає в Раді керуюче становище» [4, с. 455–459]. Маючи більш-менш узгоджені позиції у взаєминах з Тимчасовим урядом стосовно автономії України, зазначені партії мали досить серйозні розбіжності у поглядах на соціально-економічну політику. Урешті-решт українські есери, використавши свою чисельну перевагу в Раді, перебрали в січні 1918 р. керівництво урядом УНР, добилися реорганізації Малої ради, де отримали значну більшість. Із цього приводу В. Винниченко згадував: «Мое бажання вийти з уряду й заяву про це фракціям тим легше було здійснити, що в цей же час есерівська фракція Центральної Ради стала виявляти рішуче бажання взяти провід усієї політики в свої руки. Формальне право на це вона мала раз у раз, бо вона кількістю своїх голосів покривала всі інші складені до купи фракції» [12, с. 224].

Висновок. Українська Центральна Рада, утворена від початку як український громадсько-політичний центр, поступово та невпинно трансформувалася в представницький орган – своєрідний революційний парламент України.

Список бібліографічних посилань

1. Грушевський М. С. Хто такі українці і чого вони хочуть. Київ: Знання України, 1991. 240 с.
2. Мироненко О. М. Світоч української державності. Політико-правовий аналіз діяльності Центральної Ради: монографія/Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України; Акад. прав. наук України. Київ, 1995. 328 с.
3. Хміль І. В. На шляху відродження української державності (Український національний конгрес-з'їзд 6–8 квітня 1917 р.)/АН України, Ін-т історії України. Київ, 1994. 62 с. (Історичні зошити).
4. Українська Центральна Рада. Документи і матеріали: у 2 т./редкол.: В. А. Смолій, О. Д. Бойко, Ю. М. Гамрецький та ін. Т. 1: 4 березня – 9 грудня 1917 р. Київ: Наук. думка, 1996. 590 с.
5. Винниченко В. Відродження нації (Історія української революції марець 1917 – грудень 1919 р.): у 3 ч.: репринт. вид. 1920 р. Ч. 1. Київ: Політвидав України, 1990. 348 с.
6. Грушевський М. С. Спомини/підгот. тексту й приміт. С. Білоконя. Київ. 1989. № 9. С. 108–149.
7. Нагаєвський І. Історія Української держави двадцятого століття. Київ: Укр. письменник, 1993. 414 с.
8. Копиленко О. Л. «Сто днів» Центральної Ради. Київ: Україна, 1992. 204 с.
9. Хміль І. В. Перший всеукраїнський селянський з'їзд (28 травня – 2 червня 1917 р.)/АН України, Ін-т історії України. Київ, 1992. 36 с. (Історичні зошити; 1992; № 4).
10. Щусь О. Й. Всеукраїнські військові з'їзди/АН України, Ін-т історії України. Київ, 1992. 86 с. (Історичні зошити; 1992; № 7).
11. Гриценко А. П. Українські робітники на шляху творення національної держави (1-й всеукраїнський робітничий з'їзд 11–14 (24–27) липня 1917 р.)/АН України, Ін-т історії України. Київ, 1992. 51 с. (Історичні зошити; 1992; № 5).
12. Винниченко В. Відродження нації (Історія української революції марець 1917 – грудень 1919 р.): у 3 ч.: репринт. вид. 1920 р. Ч. 2. Київ: Політвидав України, 1990. 328 с.
13. Гольденвейзер А. А. Из киевских воспоминаний (1917–1920 гг.) // Революция на Украине по мемуарам белых: репринт. изд. 1930 г./сост. С. А. Алексеев; под ред. Н. Н. Попова. Киев: Изд-во полит. лит., 1930. С. 1–63.

Надійшла до редколегії 22.02.2017

РУМЯНЦЕВ В. А. ФОРМИРОВАНИЕ ПРЕДСТАВИТЕЛЬСКОГО СОСТАВА ЦЕНТРАЛЬНОЙ РАДЫ

Проанализирован порядок формирования Центральной Рады, раскрыты способы обеспечения в ее составе территориального представительства и представительства политических партий и общественных организаций. В контексте выявления Центральной Радой воли украинского народа исследованы социальное положение, национальная принадлежность и партийный состав её членов. Сделан вывод, что Центральная Рада постепенно трансформировалась в революционный парламент Украины.

Ключевые слова: Центральная Рада; порядок формирования; представительский характер; социальный, национальный, партийный состав.

RUMYANTSEV V. A. FORMATION OF THE REPRESENTATIVE COMPOSITION OF THE CENTRAL RADA

The author has analyzed the procedure of formation of the Central Rada in the first months of its activity. The author has considered the methods, by which the composition of the Central Rada was provided with a territorial representation and the representation of political parties and public organizations that existed at that time in Ukraine.

The study of social status, national accessory, party membership of the Central Rada suggests that it was a fairly representative body expressing the will and interests of Ukrainian people. On this basis it is concluded that the Central Rada has been rapidly transformed from public and political authority into revolutionary Parliament of Ukraine and as such was entitled to put forward the problems of constitutional character, such as the problem of the autonomy of Ukraine.

Keywords: Central Rada; procedure of formation; representative character; social, national, party staff.

ПСИХОЛОГІЧНІ НАУКИ

УДК 159.922

В. І. БАРКО,

*доктор психологічних наук, професор,
професор кафедри соціології та психології
факультету № 6 (права та масових комунікацій)
Харківського національного університету внутрішніх справ;
ORCID: <http://orcid.org/0000-0003-4962-0975>;*

В. П. ОСТАПОВИЧ,

*кандидат юридичних наук,
завідувач лабораторії психологічного забезпечення
Державного науково-дослідного інституту МВС України;*

В. В. БАРКО,

*кандидат педагогічних наук,
науковий співробітник лабораторії психологічного забезпечення діяльності ОВС
Державного науково-дослідного інституту МВС України*

ШЛЯХИ ОПТИМІЗАЦІЇ ПРОФЕСІЙНОГО ПСИХОЛОГІЧНОГО ВІДБОРУ КАНДИДАТІВ НА СЛУЖБУ ДО НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Розкрито теоретичні засади оптимізації психодіагностичних методів і засобів, які застосовуються з метою здійснення професійного психологічного відбору поліцейських кадрів для Національної поліції України. Підкреслено доцільність використання досвіду професійного відбору поліцейських передових країн, де здійснюються поетапні багатоступінчаті процедури вивчення професійної придатності кандидатів на посади. Проаналізовано теорію та практику професійного психологічного відбору персоналу до Національної поліції України, запропоновано напрями вдосконалення цього процесу на основі реалізації комплексного підходу, який базується на теорії провідних тенденцій.

Ключові слова: Національна поліція, оптимізація, професійний психологічний відбір, загальні здібності, мотивація, особистість, характерологічні якості, психологічна діагностика, провідні тенденції.